

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΧΑΡΙΤΙΝΗ
ΜΑΛΙΣΣΟΒΑ

• ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

«Ο αναγνώστης είναι μια αχαρτογράφητη ζώνη για μένα»

«Caput Mortuum [1392]», ο τίτλος του βιβλίου σας, με υπότιτλο **Φάρσα αφανισμού, από τις εκδόσεις Πατάκη. Θέλετε να μας δώσετε κάποια στοιχεία του;**

Caput mortuum (mortum/mortem) σημαίνει νεκρό κεφάλι ή άχρηστα υπολείμματα οξείδωσης μετάλλων. Πρόκειται για μια ουσία που χρησιμοποιήθηκε τόσο στην αλχημεία, όσο και στη ζωγραφική. Ο αριθμός σε αγκύλες [1392] είναι ο αριθμός των στίχων στην κατάλοιπη τραγωδία του Ευριπίδη. Φρονώ πως προδιαθέτουν τον αναγνώστη σ' ένα περιβάλλον ακραίας και πολυσημασιμότητας βίας, όπου σε συνδυασμό με τον υπότιτλο (Φάρσα αφανισμού) προσκοινοποιούν οπτικά στο τι θα διαβάσει. Πέραν αυτού, όσον με αφορά, ένα βιβλίο δεν τελειώνει με την παράδοση μόνο του κειμένου. Με απασχολεί και η εικόνα του. Το ανάπτηγμα που εξωφύλλου ως αισθητικό συμβάν. Έτσι, και στο παρόν εξώφυλλο, ο κορμός ενός ακέφαλου αντρικού κορμού με κομμένο φαλλό (φωτογραφία μου από το Αρχαιολογικό Μουσείο Αιγίνης) όπου διαπερνά το στήθος μια λωρίδα σκουριασμένου αίματος (αυτή είναι η τονικότητα του caput mortuum) προεισάγει τον αναγνώστη για το τι θα ακολουθήσει. Ενώ, στο οπισθόφυλλο, η φωτογραφία μου μιας δι-αμελισμένης Μπάμπι υπογραμμίζει τον παιδικό τρόπο, ενός σύγχρονου παιδιού, για τη φανταστική βία που θα διαπράξει ή θα δεχτεί ή αφιέρωτο για τη σεξουαλική του ταυτότητα - ζητήματα κεντρικά στην ανάπτυξη που επιχειρώ στις «Βάκχες». Όσον αφορά τη δομή πρόκειται για μια κυκλική τετραφωνία. Όπου διασταυρώνονται ο στοχασμός και το δοκίμιο («Ψευδο - Αθελσας ή καθ' ύπνο σημειώσεις»), το θεατρικό μονόπρακτο («Οικογενειακά βίντεο»), η ελεγειακή ποίηση («Τραγούδια για ραμμένο στόμα») και η ενδοσκοπική πρόζα («Project P»). Κοιτολαγής προσπάθησα να μιλήσω, ανοίγοντας όσο περισσότερο μπορούσα το κάδρο στο πέρασμα του χρόνου: Για το οικογενειακό, το ερωτικό, το πολιτικό και το μυθολογικό σφαιρίδιο. Εξού και υποδιώθηκα (θέατρο γαρ) το αποτρόπαιο/το κωμικό, το οικείο/άδηλο, το επισημομένο/αρχειυτικό. Τέλος κρίσιμo ρόλο στο βιβλίο παίζει η σοφιστική σκέψη. Από τον Πρωταγόρα ως τον Γοργία, ο οποίος ρίχνει και αυλαία αρχαιοελληνιστί στη νουβέλα. Αυτό το τέλος υπογραμμίζει τη φθορά και την παρακμή της δημοκρατίας, της συνεννόησης, των ηθικών κανόνων της θεϊκής συνδρομής, εξού και την επικράτηση του σχετικισμού και της αμφιλογίας, την εισβολή στην αγορά (αλλά και στη σκηνή του θεάτρου) του εξω-λογικού και του τερατώδους (ο Πενθέας είναι το μοναδικό άτομο σώμα επι σκηνής), του απροσδιόριστου και της αμφιρροίας (θεός/θνητός/ζώο, άρρεν/θήλυ, κ.τ.λ.).

Το βιβλίο σας έρχεται σε συνέχεια του προηγούμενου («Η Ερευνήτρια», 2010) και ολοκληρώνει μίαν άτυπη τετραλογία που ξεκίνησε το 2002 με «Το μέλι και η στάχτη του Θεού». Πώς συνδέονται, πώς συνομιλούν τα βιβλία αυτά μεταξύ τους;

Συνομιλούν στο πλαίσιο ενός αφηγηματικού σχεδίου που το χαρακτηρίζω «αυτοπροσωπογραφία ενός άλλου». Μ' άλλα λόγια: Να μιλάς για όψεις του εαυτού σου στο πέρασμα του χρόνου μέσα από ξένα κάτοπτρα. Επειδή, όμως, στη λογοτεχνία το να υποδέχεσαι το ξένο, το ανοίκειο, το έτερο ως οικείο, δικό σου, κατάσαρκο είναι σχεδόν μια καταστατική συνθήκη (και φυσικά το ανάποδο: Το Άλλο ως Ίδιον) όλα κυλούν αβίαστα και απρόσκοπτα. Ο αποσυνάγωγος Καίμη, ο νευροσυφιλιδικός Βιζυηνός, ο τρομωδής Κάφκα και τώρα ο φυγάθρωπος Ευριπίδης είναι τα καθρεφτίσματα, πέραν του σπουδαίου πνευματικού τους ίχνους, που με διακίνησαν, με ερέθισαν, ώστε να καθρεφτιστώ στα έργα και στις μέρες τους. Κατά μια έννοια, λοιπόν, είναι πλάγιες, λοξές αυτομυθοπλαστικές βιογραφίες. Σ' αυτή την σχεδόν εικαστική εμπλοκή μου διασταύρωσα τον ερευνητή (κατάγια απίστευτο βιβλιογραφικό υλικό για να το ξεχάσω και μετά ν' άρχισα να γράφω), το «μέντιουμ» (προσπάθησα να μεταφερθώ στην εποχή τους και στα πολιτισμικά συμφραζόμενα του καιρού τους) και φυσικά τον μοντέρ, τον αφηγητή και τον σχολιαστή στο παρόν (εθαλλιώσι γιατί να γράψεις). Θα ήθελα να υπογραμμίσω ότι όσο παλιώσω στη γραφή με ελκύει ολοένα και περισσότερο η πρόζα του κινηματογράφου, του θεάτρου, της φωτογραφίας, της φιλοσοφίας, της δημοσιογραφίας, της πολεοδομίας, του ονείρου, της περιπλάνησης, από αυτή καθ' αυτή την λογοτεχνική πρόζα.

Γιατί γράφετε;

Αν το ήξερα επακριβώς ενδοχοιμώμενος και να μην έγραφα. Χαριτολογώντας, θα σας έλεγα άλλοτε για να «αδειάσω» κι άλλοτε για να «γεμίσω». Αγνοώντας, ωστόσο, τι είναι αυτό που κάθε φορά πληρώνω ή εκκενώνω και, κυρίως, με τι υλικό, αλλά πόσο χρόνο απαιτείται για το άδειασμα ή το γέμισμα.

Σε ποιους αναγνώστες απευθύνεστε;

Αγνοώ. Ο αναγνώστης είναι μια αχαρτογράφητη ζώνη για μένα. Έχω ακούσει ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις για το έργο μου από περιστασιακούς αναγνώστες και απίθανες θεωρητικοί και «κοινοτικές» υποτίθεται από απαιτητικούς. Το μόνο που ξέρω είναι ότι γράφω για να κλονίσω τον άλλο, όπως τον κλονίζει μια συμφορά ιδιωτική ή δημόσια. Εξού και τα βιβλία μου

Φωτογραφία Dirk Skiba

«Είμαι ψυχρός και αντισταλαγικός με τα προηγούμενα βιβλία μου. Καθώς όσο πιο σύντομα ξεχνάς το τελευταίο βιβλίο σου, τόσο καλύτερα και για τους δυο σας»

(ευτυχώς) δεν πασιχίζουν να «ταξιδέψουν», να «παρηγορήσουν» ή να «σώσουν» κανέναν.

Από την άλλη πλευρά σκέφτομαι, πως όταν στο πέρασμα του χρόνου δεν αντλείς από τη δεξαμενή της αγοράς, της επικαιρότητας, της Αριστεράς, του ευσεβισμού, της παράδοσης, αλλά αρδεύεις κυρίως από τη δεξαμενή της λογοτεχνίας και των φαντασμάτων σου, πρέπει να είσαι ευκαρυστημένος που μπορείς και τσιπώνεις τα βιβλία σου.

Τι θεωρείτε εξέλιξη σε έναν λογοτέχνη;

Από τι μια πλευρά, να φτάνει ως το κόκαλο τις ανησυχίες και τις εμμονές του, αλλά και τις απολαύσεις του - υπαρξιακές, συλλογικές, αισθητικές. Και από την άλλη, να παίρνει πολύ στα σοβαρά το γράψιμο, ως κάτι εξαιρετικά ακριβές, μεθοδικό και χειρωνακτικό, αν και ουσιαστικά παλεύει όνειρα, μνήμες, αισθήσεις, ψυχανεμίσματα

και, ταυτόχρονα, πολύ ανάλαφρα τόσο το έργο του, όσο και τον εαυτό του.

Ποιο βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα και σας εντυπωσίασε;

Αν εδώ και χρόνια διανύω παρατεταμένη εποχή ξαναδιαβάσματος παλαιότερων ή νεότερων βιβλίων που με καθόρισαν, θα μπορούσα να σταθώ, να μνημονεύσω ενδεικτικά κάποιους τίτλους, κάποια βιβλία που με συντρόφευσαν πρόσφατα: «Ουρανός απ' άλλους τόπους» (Πατάκης) του Σωτήρη Δημητρίου, «Αργοναύτες και σύντροφοι» (Εστία) της Χριστίνας Ντουριά, «Το μαγικό βαρέλι» (Καστανιώτης) του Μπερνάρντ Μαλαμούτ, «Πρόλογoi και εισαγωγές» (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης) του Χέγκελ, «Η ιδέα της Ευρώπης» (Δώμα) του Τζορτζ Στάινερ, «Κάπου στο ανολοκλήρωτο» (Πόλις) του Βλάντιμιρ Ζανκλόβιτς «Αυτοχειρία» (Μέλινα) Εντουάρ Λεβέ, «Τα μακάρια χρόνια της τιμωρίας» (Άγρα) της Φλερ Γιεγκί, «Αυτοπροσωπογραφία με ρωσικό πιάνο» (Αντίποδες) του Βολτ Βόντρασεκ, «Νυκτερινό πλοίο στην Ταγγέρη» (Gutenberg) του Κέλβιν Μπάρι, «Ο ύπνος των δικαίων» (Ποταμός) του Βόλφγκανγκ Χίλμπεκ, «Απολογαγρde» (Loggia) του Κέρχαρντ Φάλκνερ και «Χρονοκαταφύγιο» (Ικαρος) του Γκεόργκι Γκοσμοπνίνωφ.

Ήταν για εσάς η περίοδος της πανδημίας συγγραφικά και αναγνωστικά γόνιμη;

Απολύτως. Διάβασα και έγραφα με την ψυχή μου. Αλλά και με τον κουρασμένο αυχένα μου, την εμβραυστη μέση μου και τα εξαντλημένα άνω άκρα μου. Ευτυχώς και χειρωνακτικό, αν και ουσιαστικά παλεύει όνειρα, μνήμες, αισθήσεις, ψυχανεμίσματα

Ποια αξία θεωρείτε υπέρτατη;

Ο Μισέλ Φάις γεννήθηκε στην Κομοτηνή την Πρωταπριλιά του 1957. Έχει γράψει πρόζα, θέατρο, σεναρίο κι έχει πραγματοποιήσει ατομικές εκθέσεις φωτογραφίας. Βιβλία του μεταφράστηκαν στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ. Διδάσκει Δημοσιογραφική Γραφή και επιμελείται το ένθετο βιβλίου στην «Εφημερίδα των Συντακτών». Το 2000 τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος («Απ' το ίδιο ποτήρι και άλλες ιστορίες»). Το 2021 με το Βραβείο Μυθιστορημάτων του περιοδικού «Αναγνώστης» («Η ερευνήτρια»).

Δεν ξέρω αν είναι υπέρτατη, πάντως αναγκαία για την καθημερινή συμβίωση. Την ευγένεια και το χιούμορ.

Ασχολείστε με τη συγγραφή κάποιου νέου βιβλίου;

Κάτι σκαρώνω. Είναι χωρίς, ωστόσο, σκόπη. Τα τελευταία χρόνια θεωρώ πολύ σημαντικό που αξιώθηκα να γράψω για τον Κάφκα («Η ερευνήτρια», 2020) και για τον Ευριπίδη («Caput Mortuum [1392]», 2021), δυο βιβλία που δούλεψα παράλληλα τα τελευταία οκτώ χρόνια. Πάντως είμαι ψυχρός και αντισταλαγικός με τα προηγούμενα βιβλία μου. Καθώς όσο πιο σύντομα ξεχνάς το τελευταίο βιβλίο σου, τόσο καλύτερα και για τους δυο σας. Όσο πιο σύντομα βρίσκεις το έδαφος του επόμενου, πάνω απ' όλα όμως τη σκαλωσιά του, τόσο καλύτερα ανανέεις. Δεν υπάρχει καιρός για πένθη και δράματα αποχωρισμού. Έτσι κι αλλιώς τα βιβλία που γράφουμε, τα έχουμε γράψει ξανά και ξανά εντός μας.